

Stortinget må tre sammen og behandle alle nødvendige saker.

Spørsmålet om tingmenn er „kompromittert“ ved forhandlingene 1940, får eventuelt avgjøres av riksretten.

Grunnlovsbrudd å styre landet uten Stortinget, sier professor Skeie.

Professor Jon Skeie har i disse dager på Olaf Norlins forlag utgitt en brosjyre med tittelen «Stortinget». Professoren drøfter her følgende spørsmål, som i de siste dager har vært gjenstand for endel diskusjon: «Er de som ble valgt til stortingsmenn i 1936 folkerepresentanter ennå og fram til nytt valg er holdt?»

Professoren minner om den endring i grunnlovens prg. 54 og 71 som ble vedtatt av Stortinget 5. april 1938, og som gikk ut på at stortingsperioden forlenges til 4 år. Dea var som kjent dengang atskillig meningsforskjell om denne endring også skulde gjelde for den periode som begynte 1. januar 1937, m. a. o. om nytt valg skulde holdes i 1940 og ikke i 1939. Et forslag om å innhente Høyesteretts betenkning om denne sak ble forkastet. Stortingsmennene fra 1936 kom sammen 1. januar 1940 og begynte på en 4. sesjon. Grunnloven ble altså tolket slik at de som var valgt i 1936 hadde rett og plikt til å være stortingsmenn også i 1940 og fram til 10. januar 1941 da ny periode skulde ha begynt.

Professoren oppstiller altså følgende spørsmål: Er disse stortingsmenn folkerepresentanter ennå inntil nye valg er holdt? Jeg hørte til dem, sier professoren, som mente at vedtaket av 5. april 1938 ikke forlenget den valgperiode som begynte i 1937. Men, fortsetter han, «en kan nok tenke seg situasjoner hvor en konstitusjonell nødrett på dette område vilde gjelde. Vi tenker oss at vårt land under en europæisk krig ble tatt av en stormakt, at denne seinere i krigen led et nederlag; at dens motpart ikke hadde noen interesse av å holde vårt land besatt, og at vi da så snart som mulig måtte reorganisere vårt statsstyre etter omkalfatringen, bl. a. ved pålegg av skatter overensstemmende med grunnloven. Under det fremmede interregnum var det, går jeg ut fra, ikke holdt nye stortingsvalg. Om perioden etter siste valg var utløpt på den tid vi fikk vår selvstendighet tilbake, vilde, antar jeg, de representanter som var valgt ved siste valg kunne fungere inntil nytt valg kunde holdes i tur og orden.»

Denne uttalelse avgav professoren allerede i 1939, og jeg har, sier han, fremdeles den samme oppfatning som jeg da gav uttrykk for. Vi kan tenke oss at landet ble okkupert 9. april 1939, og at det ble fritt igjen i 1944. Ordningen må da være denne: Tingmennene fra 1936 fortsetter den sesjon som de begynte på 1. januar 1939, og de har mandat til 10. januar 1945. Nytt valg holdes høsten 1944. Dette er ikke en nødrettsutvei. Det er den eneste ordning som er i samsvar med grunnloven. De som sier at stortingsmennene fra 1936 nu har tapt det mandat velgerne da gav dem, må også si at Kongen, Kronprinsen og visstnok også arveprinsen har tapt sin «rett til kronen» fordi de «uten Stortingets samtykke» har vært «utenfor riket lenger enn 6 måneder om gangen». Se prg. 11, første passus i grunnloven. Det er en virkning som er absolutt. Regelen gjelder i alle tilfelle, også når Kongen er i

felt utenlands, prg. 41. Hverken prg. 11 eller prg. 41 gjør noen unntagelse. Det er således ikke nødvendig å drøfte det spørsmålet om Kongen nu er «i felt», og om han har vært det hele tiden siden han reiste fra Norge.

Etter den lære at valgperioden løper selv om landet er okkupert, vilde vi nu, når krigen er slutt, ikke ha noe storting, ikke noen konge, og selvsagt ikke noe riksråd. Men under en okkupasjon går ikke en tingperiode ut — og da taper heller ikke Kongen retten til kronen eller til å styre om han er utenlands i mange år, selv om han ikke har Stortingets samtykke og om han ikke er «i felt».

Mennene skifter — men Stortinget står der som den faste riksskipnad i alle omskiftelser ellers. Det er ikke samlet hele året, men det er der alltid ferdig til å tre i funksjon — til vanlige sesjoner og til ekstrasesjoner.

Det vilde være et åpenbart grunnlovsbrudd (et statskup) om Kongen vilde prøve å styre landet uten storting; selv om dette bare skulde vare noen måneder, noen uker eller noen dager. Og den som får eller prøver å få Kongen til å gjøre et slikt grunnlovsbrudd, eller som medvirker til dette, blir straffskyldig etter § 98 i straffeloven.

En stortingsmann har ikke bare en rett til å gjøre tjeneste så lenge mandatet varer — det er nu som ellers en plikt. Moralsk er denne plikt større nu enn i vanlige tider.

Ikke bare et «fest- og farvelmøte» —

Jeg kan ikke tro, sier professoren videre, at det er grunnlag for den frykt at Stortinget vil kaste tiden bort med unødvendig tale nu da det er så uendelig meget som det skal bøtes på. Har Kongen et riksstyre som vinner tiltro i folket, vil ikke Stortinget blande seg inn i enkeltspørsmål. Men det må godkjenne prinsippene for løsningene. Tingmennene kan ikke ta oppgaven sin så lett som enkelte tenker: at de kommer sammen til et fest- og farvelmøte. De grunnleggende drøftelser i de gjenreisningsoppgaver som ikke kan utsettes tar nok noen måneder. Og Stortinget må også ta avgjørelser om skatter og annet, som det har plikt til å ta i vanlige tider. Det fortsetter tingsesjonen som fremmedveldet stanset i april 1940. Jeg vil tro at alle er enige om at det i vanlige tider vilde være et åpenbart og grovt brudd på hele konstitusjonen om tingmennene bare kom sammen til et kort møte, og så lot Kongen gi lover, pålegge skatter og bevilge penger til statsdriften. Og grunnlovsbruddet blir ikke mindre om tingmennene rømte fra ombudet sitt nu når her er flere og vanskeligere oppgaver å ta fatt på enn Stortinget noen gang har hatt. At Stortinget skulde ha rett (ja, endog plikt) til å opprette (eller tåle) en eventyldig styre på denne måten er så urimelig at jeg ikke kan skjønne hvorledes ellers forstandige folk kan tenke seg noe

slikt. Stortinget må komme sammen så snart som mulig, og det må nytte hver dag på det store gjenreisningsverket som nu kreves. Tingmennene må gjøre dette først og fremst av den enkle grunn at det er deres plikt mot folket. Og med det gir de det verdigste svaret på kupforsøket og nedrakkingen. Med det gir de Stortinget den vyrdnad fra hele folket som er vilkåret for en stø og god rikssordning.

Forhandlingene med tyskerne i 1940.

Professoren behandler til slutt det argument at Stortinget skulde være «kompromittert» ved forhandlingene med det tyske okkupasjonsstyre sommeren og høsten 1940. Han minner om at han i denne tid to ganger frarådet tingmenn å gå med på den overenskomst det var tale om. Men han tilføyer at han forstod at for tingmennene som stod der med ansvaret i denne tid, var valget vanskeligere enn for alle andre. Om vi siden, uttaler professoren, når alt blir opplyst kan komme til å si at de, eller noen av dem, gjorde feil, må vi aldri glemme at de hadde en vanskeligere stilling enn noen nordmann har hatt etter 1814, og at ingen har våget å si at noen av dem hadde annet mål for øye enn dette: å gjøre det de trodde var det beste for folket. Om feil ble gjort, så var de uendelig små i sammenlikning med den store misgjerning som ble gjort i fredstid: å bryte ned forsvaret vårt, så velen for fremmedveldet lå åpen. Jeg synes alle burde være varsomme med å dømme tingmennene for det som de gjorde sommeren og høsten 1940. Og særlig varssomme burde alle de være som har ansvaret for forsvarets forfall. Dommen kundes komme til å vende seg mot dem selv.

En stortingsmann (også en statsråd) kan kominne i ansvar og så for noe han endog har gjort i beste mening. Det er tenkelig at Odelstinget etter nytt valg reiser riksrettsak mot tingmenn for de forhandlinger som ble ført med okkupasjonsstyret. Men at Kongen (riksrådet) skulde dømme stortingsmennene fra det ombudet som folket har gitt dem, er noe nytt i vår riksskipnad. Selv om det hadde vært åpenbart at noen tingmenn hadde gjort seg skyldig i landssvik, vilde ikke Kongen hatt rett til å dømme dem. Og enda mindre kunde han for deres skyld avsette hele Stortinget. Det er Odelstinget, og bare Odelstinget, som kan reise tiltale mot en tingmann for tjenestebrudd. Og det er riksretten, og bare riksretten, som kan dømme en tingmann for et slikt brudd. Alt dette skulde være så klart at jeg måtte ha bedt om undskyldning for at jeg nevner det, om ikke stillingen var den at her skal finnes folk som i fullt alvor gir det råd at Stortinget skal settes utenfor.

Vi må ikke få noen reaksjon, ikke konstitusjonelt og heller ikke sosialt. Den konstitusjonelle veien er klar: Stortinget kommer sammen så snart det blir høve til det. Og det riksstyre vi hadde da krigen begynte, møter fram til Stortinget. Om det da skal dannes et nytt riksstyre eller om det gamle skal fortsette til nye valg er holdt, blir Stortingets sak å avgjøre.

101410

Norges fremmedrettsforhold i Norge!

Og så den alminnelige lovgivning ikke jo...